

Reflexió a bemutatómunkához

Az összefüggő tanítási gyakorlatom során bemutató tanítást terveztem természetismeret tantárgyból. A bemutató tanítás azonban a távoktatásra való átállás miatt nem valósulhatott meg. A mentorommal való egyeztetés során úgy döntöttünk, hogy a bemutató órára tervezetteket igyekszem átültetni online tanulási körülmények közé. Bemutató munkának tehát egy olyan online óra tervezetét készítettem el, amely témakörében és feldolgozásának alapjaiban megegyezik a korábban tervezettekkel. Az áttervezésénél fontos volt számomra, hogy a témakör tervezett egységessége megmaradjon, ugyanakkor az online tanulási környezet se menjen a kooperatív csoportos tanulás rovására. A tervezett online óra későbbi megvalósítása számos tapasztalattal szolgált, melyek hasznosak lesznek a hasonló órák tervezésénél és megtartásánál.

A távoktatási modul helye és szerepe a tanítási folyamatban

A bemutató munkám a hatodik osztályos, általános iskolás gyerekek természetismeret tantárgyának kerettantervi követelményeibe illeszkedik. A bemutató munkámnak választott távoktatási modul témája a Dunántúli-középhegység gazdaságföldrajza volt. Ez a témakör a „Hazánk, Magyarország” tematikai egységen belül foglal helyet. Ebben a tematikai egységben ismerhetik meg Magyarország nagytájai, azok földrajzi és társadalmi adottságait, valamint az ezekhez köthető gazdasági és kulturális folyamatokat is. A Dunántúli-középhegység gazdaságföldrajza a témakör utolsó előtti tanórája a tanmenetem szerint. A tematikai egységhez tartozó korábbi órákon feldolgoztuk az Alföld, Kisalföld, Dunántúli-domb és hegyvidék, valamint a Nyugat-magyarországi peremvidék tájaihoz tartozó tananyagokat. A tanítási modult megelőző alkalmakon a feldolgozás módja változatos volt. Videóelemzéssel, kooperatív csoportmunkával, megadott szempontsorokon alapuló vitakörrel és önálló tanulói munkára épülő módszerekkel igyekeztem aktivizálni a tanulókat és ösztönözni őket a témakörhöz kapcsolódó önálló megismerésre is. Az online tanítási modult megelőző utolsó kontaktórán a gazdaságföldrajzi ismereteket megelőző anyagrész került feldolgozásra. Ennek során a tanulók megismerhették a Dunántúli-középhegység topográfiáját, geológiai és vízrajzi adottságait. Az itt tárgyalt óra, valamint az azt követő Északi-középhegység témakör és a teljes tematikai egység összefoglalása és számonkérése már a távoktatási körülmények között történt.

A bemutatómunkának választott online tanóra oktatási céljai az alábbiak voltak: A tanuló megismerje a Dunántúli-középhegység legfontosabb ásványkincseit és az azokra kiépülő gazdasági tevékenységeket. A tanuló képet kapjon a Dunántúli-középhegység iparáról és a területéhez köthető ipari tevékenységek folyamatairól, azoknak környezeti hatásáról. A villamosenergia előállítás, a hőerőművek működésének érintése. Az alumíniumgyártás jellemzése és kapcsolódási pontjai a tanult tájhoz. Képzési, fejlesztési és nevelési céljait az alábbiakban foglalom össze: A térképen tanult tájékozódási ismeretek, képességek gyakorlása, megerősítése és alkalmazása. Folyamatábrák, ábrák értelmezésének és olvasásának gyakorlása. Önálló tanulói munka és csoportban való munkálkodás fejlesztése. Olvasási, szövegértési kompetencia fejlesztése speciális szakszövegekkel. Információkeresés és információszűrés gyakorlatának fejlesztése. Tanulói előadásmód fejlesztése. A tanulóban kialakuljon és elmélyüljön egyfajta elemző, vizsgálódó szemlélet, amely a rendszerben való gondolkodást, az ok-okozati kapcsolatok felderítését teszi lehetővé.

Az előbbiekből is látszik, hogy a távoktatási modul funkciójának az új ismeretek szerzése tehető. Úgy vélem, hogy a témakör érintésével számos olyan új ismerethez jutottak a tanulók, amely hozzájárult az alapvető ok-okozati összefüggések megértéséhez. Ezenkívül kiemelendő célja volt a távoktatási modulnak, hogy kooperatív csoportmunka során mind a kommunikációs és szövegértési kompetenciák fejlődjenek, mind pedig digitális kompetenciák is javuljanak. A megvalósult online óra szerepe az éves tanulási folyamatban pont azért lett kiemelten jelentős, hiszen ez volt az első, teljes mértékben tanulási tevékenységgel töltött online kontaktóra az osztály életében.

A modul felépítésnek indoklása

Az online tanóra kezdetére egy ismétlő topográfiai feladatot terveztem, melynek célja az előző órán tanult topográfiai fogalmak ismétlése, és a felmerülő hibák kijavítása volt. Azért választottam az adott weboldalakon elérhető topográfiai feladatokat, mert könnyen értelmezhetők, és a weboldal használata sem bonyolult. Ellenőrzés gyanánt az elvégzett feladatról készült képernyőképet kértem a tanulóktól, melyet nem esett nehezükre visszaküldeni. Azt gondolom, hogy a feladat működőképessége az egyszerűségén és az elvégzést követő lépések teljesíthetőségén alapult. Az új témakör feldolgozását eredetileg kooperatív csoportmunkára alapoztam. Ehhez az online tanítási körülmények között is ragaszkodtam, így a csoportmunka megvalósításának részleteit kellett leginkább átalakítanom ahhoz, hogy az digitális körülmények közé illeszthető legyen. A csoportmunka elvégzéséhez

differentiált csoportokat hoztam létre a tanórához választott online felületen belül. Ennek segítségével a diákok valóban kiscsoportként munkálkodhattak, azonban az online tér használatának egyszerűsége megmaradt. A csoportok egy-egy feladatkártyát kaptak, amelyen lévő feladatok megoldásához külső forrásokat, és általam küldött írásbeli, vagy képi forrásokat kellett felhasználniuk. A feladatok elvégzésének megkönnyítéséhez létrehoztam a csoportokhoz tartozó „csomagokat”, amelyben minden szükséges információ, külső forrás, link, és lépésenként leírt technikai utasítás közölve volt. Ezek a „csomagok” Word dokumentum formájában a csoportok online felületeihez lettek csatolva. Az eredményes feladatmegoldáshoz szükséges volt felosztani a feladatokat egymás közt. Ez látványosan nehezebben ment, mint a hagyományos tanítási körülmények között. Mivel azonban tanárként minden csoport online terének aktív részese voltam, így a csoportok munkáját élő kapcsolatban felügyelni tudtam. A csoportos munkálkodás célja az volt, hogy a modul egy-egy résztémaköréhez kapcsolódva prezentáljanak társaiknak a közös, osztály szintű online felületen.

A tanítási modult megelőző órákon úgy tapasztaltam, hogy a diákok kedvelik a csoportos tevékenységeket, így alapvetően ezért terveztem így az órát. Az online tanulási körülmények csak még indokoltabbá tették számomra a csoportmunkát, mert úgy gondoltam, hogy akkor kötöm le leginkább a diákjaimat, ha ilyen helyzetben is tanulói aktivitásra építek. A csoportok differenciálását a tanulók eltérő képességei indokolták. Ilyen körülmények között kifejezetten fontos volt számomra, hogy a kialakított csoportok működőképesek és produktívak legyenek. A csoportalkotást ezért a mentorommal és a tanított osztály osztályfőnökével való kommunikáció előzte meg.

A tanulástámogatási eszközök bemutatása és indoklása

A tanítási modul megtartásához a Microsoft Teams felületét választottam, mert fejlett csevegés funkciójában folyamatos írásbeli kapcsolatban tudtam lenni a gyerekekkel, illetve könnyen meg tudtam osztani a kívánt linkeket, tartalmakat. Valamint videókonferencia funkciójában lehetséges több tanuló egyidejű hang és képátvitelle (azaz többen kommunikálhatnak egyszerre), valamint a képernyőmegosztás is megoldott. Az óra kezdetén egy közös osztálycsoportban kommunikáltunk. Ebben a csoportban kerültek kiosztásra a feladatok, illetve itt hangzottak el azok az információk, melyek mindenkire egyaránt érvényesek. A csoportfeladatok elvégzéséhez további Teams felületeket hoztam létre, melyeket linkekkel ágyaztam be a közös csoport csevegés felületébe. A diákoknak a közös

videóbeszélgetésből abba a csoportba kellett belépniük, amelyik ki volt jelölve számukra. Úgy gondolom, hogy a Microsoft Teams felülete kiváló választás volt, hiszen a funkciók elérését nem volt nehéz megmagyarázni a diákoknak. A kezdeti nehézségek után könnyen rá lehet érezni a felület működésére és ez hozzájárult a technikai gördülékenységhez. A tanulást csoportokhoz köthető, előre elkészített „tanuló csomagokkal” (minden szükséges információt tartalmazó word dokumentumokkal) támogattam. A kapott feladatok teljesítéséhez minden eszközt megkaptak a tanulók.

Az órai munka értékelése két aspektusból történt. Egyrészt tanárként értékeltem az órai munkájukat. Kiemeltem azokat a legjobb tanulási, módszertani lépéseket, amiket az egyes csoportoknál láttam és úgy gondoltam, hogy mindenki javára válhat a későbbiekben. Valamint fölhívtam a gyakran előforduló problémákra és hibákra a figyelmüket. Másrészt arra kértem a tanulókat, hogy a saját és a másik csoportok munkáját is értékeljék. Osszák meg meglátásaikat, kiemelten az online tanulási környezetre vonatkozó tapasztalatokat. Azt gondolom, hogy a diákok ezt őszintén és konstruktívan tették meg.

A modul céljainak megvalósulása

Sajnos úgy érzem, hogy habár az óra eredményesnek tekinthető, az oktatási célok egy részét nem sikerült megvalósítani. Ennek, az újdonságnak számító online tér lehetett az oka. A tanulók jól és produktívan használták a Microsoft Teams nyújtotta lehetőségeket, azonban a kezdeti nehézségek sok helyen a tananyag rovására mentek. Azt gondolom, hogy az óra ettől még élvezhető és mindenképp hasznos óra volt, hiszen a felülettel való megismerkedés, és az online csoportmunkába való beletanulás után kifejezetten eredményes tanórák érhetők el. A képzési és fejlesztési célok nagy része megvalósult, hiszen a források használatával információszűrésre, kommunikációs képességeiknek használatára voltak kényszerülve. Az online tanulási tér használatával pedig oly módon fejlődött a digitális készségük, amely „hagyományos” keretek között nehezen lett volna elérhető. Úgy láttam, hogy a diákjaim rendkívül rövid idő alatt alkalmazkodtak a digitális oktatás körülményeihez. S, habár a Teams felülete újdonság volt számukra, annak funkcióit be tudták illeszteni a tanulási folyamatba.

Azt gondolom, hogy a modulhoz választott eszközeim és módszereim megfelelőek voltak és gyakori alkalmazásuk jelentős javulást eredményezhet az online tanulási tevékenységekben. A nehézségek fő része az újdonságokból adódott, illetve abból, hogy a magam részéről is volt némi bizonytalanság. A tapasztalatok fényében érdemes áttekinteni a feladatrészekre adott időkereteket, és az utasításokat is.

A tanulók munkájának értékelése

Szerintem a tanulók önálló és irányított munkavégzési szintje is megfelelő volt egy ilyen helyzetben. A munkavégzésben tapasztalt hiányosságok egy része több diáknál előfordult az iskolában is. Őket nehezebb volt aktivizálni az online térben, viszont társaik noszogatására ők is tevékenykedtek. A teljesen önálló munkavégzés a tervezettnél jóval több instrukciót igényel. Egy önálló feladatréssz kiadása előtt részletes lépésekre bontott, egyszerű utasításokat tartalmazó tanári közlés kell.

A tanulók együttműködési készsége ebben a helyzetben is kiemelkedő. Alapvetően látszott az, hogy a tanulócsoport a korábbi tanulmányai során is sokszor csoportokban dolgozott. Nagyon örültem, hogy voltak olyan módszerek, csoportirányítási megoldások, amelyeket más órák keretében sajátítottak el és itt alkalmazni tudták.

Az osztály teljesítményét ilyen formában sajnos nem igazán tudom összevetni korábbi tudásszinttel, hiszen ez egy új tanulási környezet volt számukra és számomra is. Az azonban látszott, hogy azok a diákok, akik a „hagyományos” körülmények között is aktívabbak, kiemelkedőbbek, azok az online tanulási környezetben is átveszik az irányító szerepet.

A modul eredményessége, hatékonysága

Úgy gondolom, hogy az előzetes tervezetben megfogalmazott céljaim nagy részét sikerült elérnem. Az oktatási célok terén maradtak elmaradások, amiket a következő alkalommal mindenképp pótolni kell. Azonban ezeket az elmaradásokat sem tekintem hibának, hiszen a tanulás támogatására hozott online felület alkalmazása annál több pozitívummal szolgált. Mind a tanuló aktivitás, mind a készségfejlesztés terén.

Számos szakmódszertani tapasztalattal szolgált az online tanóra. A készségfejlesztés egy teljesen új szintjét ismertem meg. Nagyon sok jó módszertani ajánlás vonható be az online tanulási tevékenység tervezésébe, ám azok kommunikációját mindenképp át kell gondolni. Az óra elején nehézségem adódott például abból is, hogy a megszokott beszédsebességgel és hanglejtéssel beszéltem a diákjaimmal, amiből ők nem mindig hallottak mindent. A tapasztalat az, hogy másféle nyelvi eszközök kellenek, másféle kommunikációs stratégia kell egy általános iskolásokkal folytatott online óra megtartása alatt.

Igazán örültem annak, hogy a tanulók őszintén elmondták véleményüket az órára való reflektálás során. A fő javítandó területeket az alábbiakban látják: a feladatokra adott idők átgondolása, a tanári utasítások egyszerűsítése, a csoportonként feldolgozott anyagok csökkentése. Ezeket a pontokat magam is gyengeségnek éreztem a tanítási tevékenység alatt.

A diákoknak alapvetően tetszett a választott tanulási módszer és a továbbiakban szívesen kapcsolódnának be ilyen órába. Az óra időkeretét azonban semmi esetre sem szabad túl hosszúvá terveznem.

A tapasztalatok összegzése

Az online tanulási környezeten kifejezetten alkalmas a Microsoft Teams felülete, amely lehetőséget nyújt az élőképes oktatásra, és a csoportos tevékenységekre is. A tanuló csoportos tevékenységek irányítására azonban a tanóra alkalmával több idő kell. A technikai háttérhez tartozó utasításokat egyszerű lépésekre kell bontani és a bonyolultabb műveleteket érdemes bemutatni is. A távoktatásban ugyanúgy lehetőség nyílik a készségfejlesztésre, azonban annak megtervezése az átlagos felkészülési idő többszörösét igényli. A szaktárgyhoz köthető kutatáson alapuló, kísérletezős módszereket egyelőre nem látom megvalósíthatónak, de a témakör további része, illetve az összefoglalás hasonló módszerekkel megoldható lesz.